

УДК 343.982.3

DOI: <https://doi.org/10.32631/v.2024.3.12>

Влада Олександрівна Гусева,

доктор юридичних наук, професор,
Харківський національний університет внутрішніх справ,
кафедра криміналістики та судової експертології (завідувач);

 <https://orcid.org/0000-0001-8614-1573>,
e-mail: v.guseva989@ukr.net;

Сергій Миколайович Беседа,

доктор філософії за спеціальністю 081 «Право»,
Слідче управління Головного управління
Національної поліції в Донецькій області (начальник);

 <https://orcid.org/0009-0005-7397-7159>

**ВИКОРИСТАННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ ЗНАТЬ
ПІД ЧАС РОЗСЛІДУВАННЯ КОЛАБОРАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ:
ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ**

У статті на підставі вивчення правозастосовної та експертної практики, з урахуванням положень проведених теоретичних досліджень визначено можливості сучасних експертних досліджень у доказуванні обставин, що підлягають установленню під час розслідування колабораційної діяльності. За результатами аналізу висновків експертів визначено типові помилки у практичній діяльності органів досудового розслідування та наведено рекомендації щодо усунення недоліків, які позначаються на можливості вирішення експертних завдань зокрема і тактичних завдань розслідування взагалі. Сформульовано рекомендації щодо підвищення якості порівняльних зразків, що надаються на експертне дослідження, та експертного забезпечення розслідування колабораційної діяльності.

Ключові слова: воєнний злочин, основи національної безпеки, колабораційна діяльність, досудове розслідування, процесуальна дія, спеціальні знання, судова експертиза, експерт, спеціаліст.

Оригінальна стаття

Постановка проблеми

Доказування обставин, визначених у ст. 91 Кримінального процесуального кодексу України (далі – КПК України), під час розслідування кримінальних правопорушень вимагає використання комплексу процесуальних засобів, зокрема тих, що передбачають взаємодію з носіями спеціальних знань, тобто обізнаними особами. Так, під час розслідування колабораційної діяльності виникає потреба у проведенні судових експертиз, залученні спеціалістів до участі в процесуальних

діях, використанні інших форм застосування спеціальних знань. В умовах воєнного стану практичні працівники доволі часто підходять до вирішення питання щодо залучення обізнаних осіб без належної уваги, однак важливо не ігнорувати їхні сучасні можливості під час визначення способів збирання доказів, адже це негативно впливатиме на ефективність і результативність виявлення, розслідування та попередження цієї категорії кримінальних правопорушень. Ба більше, перевірка інформації про кримінальне правопорушення, її підтвердження чи спростування вимагає визначення та проведення якомога ширшого комплексу слідчих (розшукових) і процесуальних дій, здобуття достатніх доказів, що засвідчуватимуть установлені факти.

Поширеним у слідчій практиці під час розслідування колабораційної діяльності є залучення експерта до проведення судових експертиз. Згідно з проаналізованими вироками, опублікованими в Єдиному державному реєстрі судових рішень, до таких належать: почеркознавча експертиза, лінгвістична експертиза (семантико-текстуальна), комп'ютерно-технічна експертиза (експертизи комп'ютерної техніки і програмних продуктів), портретна експертиза, фототехнічна експертиза та ін. Такі види експертних досліджень є характерними для цієї категорії кримінальних правопорушень у зв'язку з тим, що основними доказами у злочинах проти основ національної безпеки переважно є електронні (цифрові) докази. Вони розміщені в мережі Інтернет, різноманітних матеріалах, медіа, соціальних мережах, а також у закритих мережах – на цифрових носіях інформації свідків (у приватних месенджерах, в особистому листуванні тощо). Узагальнюючи слідчу, судову та експертну практику можемо зауважити, що типовими об'єктами судових експертиз у кримінальних правопорушеннях, пов'язаних із колабораційною діяльністю, стають матеріали фотозйомки, звукозаписи, відеозаписи тощо. З огляду на потребу забезпечення ефективного досудового розслідування у кримінальних провадженнях досліджуваної нами групи актуальним є вивчення й опрацювання тих проблемних питань, що виникають у правозастосовній практиці, зокрема в аспекті призначення та проведення експертиз.

Стан дослідження проблеми

Одним з актуальних завдань правничої науки з урахуванням особливостей сучасного державно-правового розвитку є вироблення ефективних рекомендацій щодо протидії злочинам проти основ національної безпеки, а отже, їх повного й неупередженого розслідування та судового розгляду. Вагомими в цьому контексті натеper є напрацювання Є. Письменного, С. Головкина, А. Коваленка, В. Коваленка,

О. Яновської. Внесок названих учених полягає у визначенні тих експертиз, які відіграють провідну роль у доказуванні колабораційної діяльності. Водночас з урахуванням сучасних реалій, тривалого періоду воєнного стану необхідним є визначення тих чинників, що негативно позначаються на вирішенні експертних завдань, а отже, і тактичних завдань розслідування.

Мета і завдання дослідження

Метою статті є визначення практичних засад використання спеціальних знань під час розслідування колабораційної діяльності.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити такі *завдання*: 1) ознайомитися із правозастосовною та експертною практикою, що сформувалася у зв'язку із розслідуванням і доказуванням колабораційної діяльності задля визначення типових судових експертиз, котрі призначаються на етапі досудового розслідування; 2) здійснити системний аналіз наукової літератури для з'ясування можливостей таких експертиз у доказуванні колабораційної діяльності; 3) на підставі проведених наукових пошуків розкрити можливості та проблемні аспекти, що негативно позначаються на вирішенні експертних завдань, а отже, і тактичних завдань розслідування, на цій основі сформулювати рекомендації щодо підвищення якості досудового розслідування.

Наукова новизна дослідження

На підставі вивчення правозастосовної та експертної практики, з урахуванням проведених теоретичних досліджень визначено можливості сучасних експертних досліджень у доказуванні обставин, що підлягають установленню під час розслідування колабораційної діяльності. Також визначено типові помилки у практичній діяльності органів досудового розслідування та наведено рекомендації щодо усунення таких недоліків, які позначаються на можливості вирішення експертних завдань зокрема і тактичних завдань розслідування взагалі.

Виклад основного матеріалу

Дослідження цифрової інформації, яка зберігається на матеріальних носіях, характеризується кількома особливостями. Насамперед це те, що інформація, яка має доказовий потенціал і стосується події вчиненого кримінального правопорушення, зазвичай зберігається на певному матеріальному носіїві. Тому під час дослідження таких носіїв інформації фактично проводиться аналіз і самого носія, і наявного на ньому файлу (зображення, відеозапису або звукозапису тощо). Також дослідженню підлягають сліди, що містяться на самому носії, якщо ним є, наприклад, мобільний телефон, ноутбук, планшет. Зокрема, для мобільного телефону притаманні такі сліди, як-от «IMEI-код, SMS-повідомлення, відомості про надіслані повідомлення,

телефонні з'єднання, абонентська книга телефону, телефонні номери, що використовуються, сліди мікрочастинок, пальців рук. Сліди, присутні на SIM-карті і наявні на мобільному телефоні, зазвичай ідентичні» [1, с. 86]. Окрім цього, під час експертизи цифрового файлу дослідженню підлягає програмне забезпечення, файли, що містять сліди зовнішнього протиправного втручання, спрямованого на внесення змін до їх змісту, тощо [2, с. 61–62]. За результатами експертного дослідження згаданих об'єктів стає можливим отримання висновку експерта – самостійного процесуального джерела доказу. Тому важливо забезпечувати дотримання низки правових та організаційних засад під час залучення експерта до проведення експертиз.

Однією з таких особливостей є коректне обрання експертної установи, якій доручатиметься проведення дослідження. Усі зазначені вище експертні дослідження є різновидом криміналістичних експертиз. Згідно із Законом України «Про судову експертизу» судово-експертна діяльність, пов'язана із проведенням криміналістичних експертиз, здійснюється виключно державними спеціалізованими установами¹.

Таким чином, проведення типових експертиз у цій категорії кримінальних правопорушень повинно здійснюватися науково-дослідними та експертними службами Міністерства юстиції України, Міністерства внутрішніх справ України, Служби безпеки України, Міністерства оборони України та Державної прикордонної служби України. Саме за таких умов отримані висновки експерта будуть визнані належними доказами.

Особливе місце серед поширених судових експертиз, що признаються під час розслідування колабораційної діяльності і мають свою специфіку, яку слід урахувати при організації та плануванні розслідування, посідає комп'ютерно-технічна експертиза. Найчастіше вона призначається для дослідження тієї інформації, що міститься на комп'ютерах, ноутбуках, а також розміщена в мережі Інтернет за допомогою цих комп'ютерно-технічних засобів і доступ до неї можливий завдяки їм. Комп'ютерно-технічною експертизою можуть бути встановлені обставини, пов'язані з використанням комп'ютерно-технічних засобів із метою розміщення інформації в мережі Інтернет. Так, наприклад, така експертиза призначалася у справі, що розглядалася Жовтководським міським судом Дніпропетровської області. Відповідно до встановлених обставин справи громадянин України, реалізуючи свій злочинний умисел, спрямований на публічне заперечення збройної агресії, використовуючи ноутбук

¹ Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 № 4038-XII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення: 17.08.2024).

Асер, модель Aspire, а також наявне на вказаному технічному засобі програмне забезпечення, призначене для входу в мережу Інтернет, зокрема до забороненої в Україні соціальної мережі, використовуючи особисту сторінку у вищевказаній соціальній мережі, розмістив коментар до публікації, в якому публічно заперечував збройну агресію проти України. Під час розслідування з метою об'єктивного встановлення обставин справи було призначено комп'ютерну судово-технічну експертизу, що проводилася Зональним експертним центром інституту спеціальної техніки та судових експертиз Управління Служби безпеки України у Дніпропетровській області¹.

Об'єктами експертизи комп'ютерної техніки та програмних продуктів стають ті технічні засоби, що вилучаються в колаборантів [3, с. 374]. Важливо, що та інформація, яка зберігається на мобільних терміналах, комп'ютерній техніці тощо, може бути включена «до доказової бази лише за умови її виявлення, вилучення, дослідження і належного процесуального закріплення. Для якісного виконання цих завдань залучаються спеціалісти в IT-сфері, які за допомогою сучасних портативних апаратно-програмних комплексів Cellebrite UFED Touch 2 Ultimate та Cellebrite UFED 4 PC Physical Analyzer виявляють, декодують і аналізують цифрові дані, отримані з мобільних терміналів» [4, с. 73].

Ще одним доволі поширеним різновидом експертиз, що проводиться під час розслідування колабораційної діяльності, є лінгвістична експертиза мовлення [5, с. 222]. Завдяки ній встановлюється зміст понять чи висловлювань, лексичне значення слів або словосполучень, що використані в наданих на дослідження текстах чи усних повідомленнях, їхня стилістична забарвленість, смислове навантаження, характер інформації, яка міститься в них, тобто вирішення питань мовленнєвого характеру, не пов'язаних зі встановленням фактичних даних про автора [4, с. 70–73]. Слід зважати, що висновок експерта, отриманий за результатами цієї експертизи, є констатацією об'єктивного змісту тексту з позиції спеціальних знань у галузі експертних досліджень, проте не має на меті з'ясувати правову кваліфікацію вчиненого особою діяння. Зокрема, у справі, розглянутій Жовтоводським міським судом Дніпропетровської області, було проведено семантико-текстуальну експертизу писемного мовлення з метою підтвердження публічного заперечення збройної агресії проти України. Так, експертному аналізу підлягав коментар до публікації у

¹ Вирок Жовтоводського міського суду Дніпропетровської області від 07.04.2023 : справа № 176/695/23, провадження № 1-кп/176/109/23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110107355> (дата звернення: 17.08.2024).

забороненій в Україні соціальній мережі. За результатами цього дослідження експертом винесено категоричний висновок про те, що такий коментар за своїм семантико-текстуальним значенням є публічним запереченням збройної агресії проти України¹.

Авторознавча експертиза призначається з метою дослідження виступів, офіційних документів, літературних творів, текстів публічних виступів тощо. Цей вид експертного дослідження виконує ідентифікаційні (щодо ототожнення особи автора тексту) та неідентифікаційні (діагностичні) завдання, що полягають у з'ясуванні умов складання тексту, фактів викривлення ознак писемного мовлення, місця формування мовленнєвих навичок, мови (рідної/нерідної), освіти автора документа [6, с. 125].

Судова почеркознавча експертиза, яка також часто проводиться під час розслідування колабораційної діяльності, має на меті встановлення виконавців рукописних текстів і підписів у документах, вилучених під час проведення слідчих (розшукових) дій на деокупованих територіях. Так, окреслений різновид судової експертизи проводився у справі, що розглядалася Червонозаводським районним судом м. Харкова, в якій встановлено, що громадянка Україна, перебуваючи на території м. Куп'янська, Харківської області, реалізувала злочинний умисел, спрямований на обіймання посади, пов'язаної з виконанням організаційно-розпорядчих функцій у незаконних органах влади, створених на тимчасово окупованій території Харківської області. Під час проведення почеркознавчої експертизи встановлено виконавця понад 40 підписів, а також чотирьох рукописних текстів, серед яких заява із проханням призначити на посаду, автобіографія тощо².

Обов'язковими умовами, яких слід дотримуватися для забезпечення вирішення ідентифікаційних, діагностичних завдань цього виду експертного дослідження на етапі підготовки до призначення судової почеркознавчої експертизи, є: 1) направлення на дослідження оригіналів документів; 2) додержання правил відібрання експериментальних зразків почерку, а також отримання умовно вільних і вільних порівняльних зразків у достатній кількості та необхідної

¹ Вирок Жовтоводського міського суду Дніпропетровської області від 07.04.2023 : справа № 176/694/23, провадження №1-кп/176/108/23 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110107356> (дата звернення: 17.08.2024).

² Вирок Червонозаводського районного суду м. Харкова від 17.10.2023 : справа № 646/1971/23, провадження № 1-кп/646/326/2023 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114252516> (дата звернення: 17.08.2024).

якості, безсумнівного походження; 3) направлення на дослідження експерта разом з об'єктами дослідження інформації про стан здоров'я виконавця підпису, записів, тексту тощо; відомостей про безпосередні умови виконання досліджуваного документа; 4) чітке, коректне й однозначне формулювання запитань, на які повинен відповісти експерт тощо [7, с. 37].

Важливу роль у вирішенні завдань, пов'язаних із підтвердженням колабораційної діяльності, відіграє портретна експертиза. Основним завданням судової портретної експертизи є ідентифікація особи за фотознімками та відеозаписами. Так, портретна експертиза проводилася у справі, що розглядалася у зв'язку з колабораційною діяльністю громадянки України. Відповідно до висновку експерта Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України від 18 квітня 2023 р. № СЕ-19/121-23/6989-ФП зображення особи жіночої статі, розміщене на кадрах чотирьох різноманітних відеофонових, та фотографії з особової справи обвинуваченої належать одній і тій же особі¹. Таким чином, на портретну експертизу можуть бути направлені і фотозображення, і відеофайли, а за результатами їх дослідження може бути ідентифіковано особу, яка обійняла посаду в органах окупаційної влади та діяльність якої висвітлювалася в інформаційному просторі.

Портретна експертиза найчастіше призначається під час розслідування діянь, що були вчинені на тимчасово окупованих територіях, із метою встановлення особи колабораціоніста за ознаками зовнішності [8, с. 304]. Як порівняльні матеріали в розпорядження експерта надаються фотознімки чи відеозаписи із зображенням достовірно встановлених осіб. Важливо, щоб на дослідження судової портретної експертизи, окрім об'єкта дослідження, надавалися порівняльні матеріали (зразки для порівняльного дослідження) належної якості, які відповідають вимогам достовірності, зіставлення й повноти. Найбільш придатними для експертного дослідження знімками є сигналетичні фотографії, де особи, котрі підлягають порівнянню, сфотографовані в однакових умовах [9, с. 297–298].

Для встановлення справжності фотознімків, технічних умов та технології їх створення призначається судова фототехнічна експертиза. Судова експертиза відео-, звукозапису під час розслідування колабораційної діяльності може проводитися у випадках, коли виникає потреба з'ясування технічних умов і технології отримання відео,

¹ Вирок Червонозаводського районного суду м. Харкова від 17.10.2023 : справа № 646/1971/23, провадження № 1-кп/646/326/2023 // Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/114252516> (дата звернення: 17.08.2024).

звукзапису й ототожнення особи за фізичними параметрами голосу. Це пояснюється тим, що під час проведення слідчих (розшукових) дій на деокупованих територіях можуть бути вилучені відео- та аудіозаписи із зафіксованою на них інформацією щодо проявів колабораційної діяльності, а також пристрої, з використанням яких ці відео- та аудіозаписи могли бути створені. У таких випадках вирішенню тактичних завдань розслідування може сприяти саме проведення судової експертизи відео-, звукзапису.

Технічна експертиза документів проводиться з метою встановлення способу та відносної давності виготовлення документа, способу нанесення відтиску печатки чи штампа тощо. Так, при проведенні слідчих (розшукових) дій на деокупованих територіях можуть бути вилучені документи, видані незаконними органами влади, створеними на тимчасово окупованій території, зокрема окупаційними адміністраціями держави-агресора. Це можуть бути паспорти громадянина росії чи так званих ЛНР/ДНР, технічні паспорти на автотранспортні засоби, водійські посвідчення, так звані виборчі бюлетені, різні довідки з відтисками печаток і штампів, кліше печаток і штампів тощо. У таких випадках може виникнути необхідність встановлення способу нанесення відтиску печатки чи штампа, способу і відносної давності виготовлення документа тощо. Із цією метою має призначатися саме технічна експертиза документів, що поділяється на експертизу реквізитів документів, експертизу друкарських форм та експертизу матеріалів документів і має свою специфіку, яку потрібно враховувати.

Важливо, що судові експертизи при розслідуванні таких кримінальних правопорушень можуть призначатися як на початковому, так і на подальших етапах розслідування. Аналіз матеріалів кримінальних проваджень надав змогу зробити висновок, що судові експертизи під час розслідування цієї категорії кримінальних правопорушень призначалися переважно протягом місяця після початку досудового розслідування, що зумовлено можливістю втрати чи знищення слідів кримінальних правопорушень і доказової інформації або доказового потенціалу окремими об'єктами. Окрім цього, як показує аналіз практики, слідчий часто не обізнаний із можливістю призначення тих чи інших судових експертиз. Це нерідко призводить до затягування строків досудового розслідування, слідчих помилок. З огляду на викладене перспективним напрямом удосконалення методики розслідування колабораційної діяльності є розроблення та побудова системи типових комплексів (блоків) судових експертиз, а також визначення переліку основних питань, що підлягають встановленню з урахуванням особливостей способів та механізму кримінально протиправної діяльності [10, с. 433–437].

Із метою забезпечення доступності інформації у відкритих джерелах, як зауважує Офіс Генерального прокурора, слід здійснювати її цифрове зберігання – архівацію, яка дає змогу захистити та зберегти інформацію з плином часу, забезпечуючи її справжність, доступність, ідентичність, постійність, рендеринг (візуалізацію) та зрозумілість. Саме ці індикатори цифрової інформації, як зазначено у Протоколі Берклі, підлягають захисту та збереженню¹. Для виконання таких завдань може бути залучено відповідних фахівців у галузі комп'ютерної техніки, комп'ютерної інженерії тощо для проведення, зокрема, огляду комп'ютерних даних та інших процесуальних дій. Такі заходи є перспективними в розслідуванні колабораційної діяльності з огляду на те, що отримана цифрова копія документа з мережі Інтернет прирівнюється до оригіналу².

Висновки

Отже, під час розслідування колабораційної діяльності важливе значення відіграє залучення обізнаних осіб до участі у кримінальному провадженні. Значним доказовим потенціалом наділені цифрові сліди, що за результатами експертного дослідження, тобто на підставі реалізації процесуальних форм використання спеціальних знань, стають підставою для отримання процесуальних джерел доказів у кримінальному провадженні. Неприпустимо нехтувати перспективами зазначених форм використання спеціальних знань чи етапом підготовки до призначення цих експертиз, адже це може призвести до втрати доказового потенціалу окремими матеріальними та цифровими об'єктами. У зв'язку із цим неодмінною умовою на етапі підготовки до призначення цих експертних досліджень є проведення заходів щодо збирання порівняльних зразків для експертного дослідження, їх процесуальна фіксація в матеріалах кримінального провадження та своєчасне направлення на дослідження кваліфікованому експерту, уповноваженому на проведення цього виду експертного дослідження.

На підставі узагальнення тих експертних досліджень, котрі найчастіше призначаються під час розслідування колабораційної діяльності, доходимо висновку, що всі об'єкти, які направляються на

¹ Про організацію проведення слідчих дій зі збору та збереження цифрової інформації з відкритих джерел : лист-орієнтування Офісу Ген. прокурора керівникам обласних прокуратур від 28.08.2021 № 18/1-386.

² Яновська О. Докази та доказування у кримінальному провадженні в умовах воєнного стану: практика Верховного Суду // Судова влада України : офіц. сайт. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/media/new_folder_for_uploads/supreme/2022_present/2022_09_28_Ianovska_.pdf (дата звернення: 17.08.2024).

експертне дослідження, мають бути підготовлені, отримані, а подекуди й виготовлені з дотриманням таких рекомендацій:

1) порівняльні зразки та матеріальні об'єкти, які в подальшому стануть об'єктами експертного дослідження, мають бути отримані у спосіб, передбачений кримінальним процесуальним законодавством;

2) виготовлені й отримані порівняльні зразки мають відповідати вимогам повноти та достовірності, а в разі призначення портретної та почеркознавчої експертизи – ще й зіставлення;

3) за відсутності в ініціатора проведення експертного дослідження необхідних знань щодо особливостей підготовки порівняльних зразків, а також інших відомостей, про які слід повідомити майбутнього експерта для забезпечення можливості виконання експертних завдань, важливо попередньо звернутися за консультаційною допомогою до судового експерта.

Вважаємо, що потенційні дослідження мають полягати у визначенні специфіки оцінки отриманих висновків експерта в контексті розслідування та судового розгляду кримінальних проваджень за ознаками колабораційної діяльності.

Список бібліографічних посилань: 1. Климчук М. П. Сліди кримінальних правопорушень, учинених із використанням засобів стільникового зв'язку, та особливості їх виявлення // Актуальні питання виявлення та розкриття злочинів Національною поліцією: вітчизняний та зарубіжний досвід : матеріали Міжнар. наук.-практ. круглого столу (м. Київ, 19 лют. 2020 р.) / МВС України, Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2020. С. 84–88. 2. Черемнова А. І., Белік А. С. Цифрова інформація як об'єкт експертного дослідження в умовах діджиталізації: проблема та перспективи розвитку. *Криміналістика і судова експертиза*. 2023. № 68. С. 57–65. DOI: <https://doi.org/10.33994/kndise.2023.68.06>. 3. Авдеева Г. Цифрові докази у кримінальному провадженні. *Omul, Criminologia, Știința*. 2023. Vol. 1. Рр. 370–374. 4. Кобець М. В. Апаратно-програмний комплекс «Cellebrite Ufed» як засіб отримання інформації з мобільних терміналів // Актуальні питання та перспективи використання оперативно-розшукових засобів у розкритті злочинів в умовах воєнного стану : матеріали Міжвідом. наук.-практ. конф. (м. Київ, 30 берез. 2023 р.) / МВС України ; Нац. поліція України ; Нац. акад. внутр. справ. Київ, 2023. С. 70–73. 5. Письменний Є. О., Головкін С. В., Коваленко А. В., Коваленко В. В. Розслідування колабораційної діяльності : практич. посіб. Київ : Дакор, 2024. 260 с. 6. Харитоновна О. І. Авторське право та авторознавча лінгвістична експертиза у цифрову добу : монографія. Одеса : Фенікс, 2017. 267 с. 7. Тюленев С. А. Можливості почеркознавчої експертизи у розслідуванні рейдерства. *Вісник Одеського науково-дослідного інституту судових експертиз Міністерства юстиції України*. 2023. № 14. С. 29–41. DOI: <https://doi.org/10.32782/2522-9656/2024-14-3>. 8. Коваленко В. В. Стан використання можливостей судових експертиз під час розслідування колабораційної діяльності (за матеріалами судово-слідчої практики). *Вісник*

Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка. 2024. № 1. С. 297–317. DOI: <https://doi.org/10.33766/2786-9156.105.297-317>.
9. Криміналістика: криміналістична техніка : навч. посіб. / Р. Л. Степанюк, В. О. Гусєва, В. В. Кікінчук та ін. Харків : ХНУВС, 2023. 388 с. 10. Котюк М. В. Судові експертизи під час розслідування державної зради в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 2. С. 433–437. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2024-2/107>.

Надійшла до редколегії 19.08.2024

Прийнята до опублікування 17.09.2024

Husieva V. O., Beseda S. M. Application of specialised knowledge in the investigation of collaborative activity: practical aspects

The article substantiates the position that in the course of investigation of collaboration activities, it is important to involve competent persons in criminal proceedings. The author emphasizes that digital traces have a significant evidentiary potential, which, based on the results of expert research, i.e., on the basis of the implementation of procedural forms of using special knowledge, become the basis for obtaining procedural sources of evidence in criminal proceedings. It is determined that it is inadmissible during the investigation to neglect the prospects of these forms of use of special knowledge or to neglect the stage of preparation for the appointment of these examinations. It is noted that this may lead to the loss of evidentiary potential of certain material and digital objects. In this regard, an indispensable condition at the stage of preparation for the appointment of these expert examinations is to take measures to collect comparative samples for expert examination, to record them procedurally in the criminal proceedings and to send a qualified expert authorised to conduct this type of expert examination in a timely manner.

Based on the study of law enforcement and expert practice and taking into account the provisions of theoretical research, the opportunities of modern expert research in proving the circumstances to be established in the course of investigation of collaboration activities are determined. Based on the results of the analysis of expert opinions, the study identifies typical mistakes that occur in the practical activities of pre-trial investigation bodies and provides recommendations for eliminating such shortcomings which affect the ability to solve expert tasks in particular and tactical tasks of investigation in general. Based on a generalisation of the expert examinations most often ordered in the course of investigation of collaboration activities, it is determined that comparative samples and objects sent for expert examination should be prepared, obtained and sometimes even manufactured in compliance with the following recommendations: 1) to ensure their receipt in the manner prescribed by the criminal procedural legislation; 2) to send for expert examination only those objects that meet the requirements of completeness and reliability, and in the case of portrait and handwriting examination – also comparison; 3) to seek advice from a forensic expert in the absence of the initiator of the expert examination of the necessary knowledge of the peculiarities of the preparation of comparative samples, as well as other information that should be communicated to the future expert.

Key words: war crime, fundamentals of national security, collaborative activity, pre-trial investigation, procedural action, special knowledge, forensic examination, expert, specialist.

